

شورای عالی حوزه ی علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه ی خواهران
مدرسه ی علمیه حضرت ولیعصر (عج) شهرستان گرمی
تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان تحقیق :

بررسی راه های بصیرت افزایی از منظر آیات و روایات

استاد راهنما :
سرکار خانم زینب دیندار

استاد داور :
حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای حاج یداله صفری

پژوهشگر :
مینا نصیرزاده

اردیبهشت ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم :

ماحصل آموخته هایم را تقدیم می کنم به :

منجی عالم بشریت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ؛

و نائب بر حقش امام خامنه ای دامت برکاته ؛

و استوارترین تکیه گاهم ، پدر عزیز و مهربانم ؛

و سبزترین نگاه زندگی ام ، مادر دلسوز و بهتر از جانم ؛

امروز هستی ام به امید شماست و فردا کلید باغ بهشتم رضای شما .

این تحقیق پایانی برگه ی سبزی است تحفه ی درویش تا به خاک پایتان نثار کنم ، باشد که

حاصل تلاشم ، نسیم گونه ی غبار خستگی تان را بزدايد .

« بوسه بر دستان پرمهرتان »

تقدیر و تشکر :

شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا *** بر منتهای همت خود کامران شدم

به مصداق « مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ » بسی شایسته است از :

اساتید راهنمای عزیز سرکار خانم نوری و خانم دیندار به دلیل نکته نظرات دل نشین و راهنمایی های بی چشمداشتشان که بسیاری از سختی ها را برایم آسان تر نمودند ؛ تقدیر و تشکر به عمل آورم .

و نیز از پدر و مادر عزیز ، دلسوز و مهربانم که آرامش روحی و آسایش فکری فراهم نمودند تا با حمایت های همه جانبه در محیطی مطلوب ، مراتب تحصیلی و نیز تحقیق پایانی ام را به نحو احسن به اتمام برسانم ؛ سپاسگزاری نمایم .

چکیده

هر شخصی برای تشخیص دادن حق و باطل و دوست و دشمن ، نیک و بد و رها شدن از تاریکی های فتنه و گمراهی ، نیاز به نیرو و ابزاری به نام بصیرت داشته است . چرا که انسان بصیر همیشه فردی هوشیار و دارای بینشی قوی و نافذ بوده و از اندیشه ی خود در تجزیه و تحلیل دیده ها و شنیده ها و واقعیت ها بهره گرفته است . زیرا بدون شک تمامی کسانی که مسیر تکامل و سعادت را طی نموده و از حریم ولایت دفاع آگاهانه کرده و زمینه را برای ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فراهم نموده اند ، صاحب بصیرت بوده و برای افزایش آن تلاش کرده اند . اغلب مردم امروزی از میان اقسام مختلف بصیرت علمی ، سیاسی ، اخلاقی ، نظامی و ... فقط با قسم سیاسی آن در تشخیص جبهه های حق و باطل آشنایی داشته اند اما از آن جایی که بصیرت به بینش عمیق و شناخت آگاهانه نیز معنا شده است ، از همین جاست که فهمیده می شود در عصر جدید ، برای دور کردن غفلت از خود و بصیرت افزایی خویش و دیگران ، تحقیق و پژوهش کردن در مورد بررسی راه های بصیرت افزایی ، از طریق مطالعه ی کتب معتبر و موثق موجود در کتابخانه ها و تحلیل و توصیف کردن آن ها ، برای هر قشری از جامعه علی الخصوص جوانان ضرورت به سزایی داشته است . لذا از حاصل این پژوهش و بررسی ها بوده که از میان راه های مختلف در آیات و روایات از قبیل : تقوا ، ایمان ، بهره گیری از قرآن ، عبرت آموزی ، تعقل ، تفکر ، اطاعت و پیروی از راه و روش انبیاء و همنشینی با علماء و ... ؛ راه ایمان و ارتباط قلبی داشتن با خدا و تزکیه ی درون از ماسوی الله و پیروی آگاهانه از ائمه و ولایت فقیه زمان را بعنوان راهبردی ترین شیوه های کسب بصیرت انتخاب کرده ، جامعه نیز ، با تسلیم در مقابل مکتب وحی و عمل به آن و اقتدا به سیره ی اهل بیت علیهم السلام به سوی نهضت بصیرت و نور هدایت داده شود .

کلید واژه : بصیرت ، بصیرت افزایی ، بصیر ، نور ، بینایی ، روشنایی

- ۴۰- کاشانی ، فتح الله ، تفسير منهج الصادقين في الزام المخالفين ، تهران ، انتشارات محمد حسن علمي ، ۱۳۳۶ .
- ۴۱- کاشفی ، محمد رضا ، عرفان و عشق ، چاپ ششم ، قم ، دفتر نشر معارف ، ۱۳۸۷
- ۴۲- کلانتری ، الیاس ، لغات قرآن در تفسیر مجمع البیان ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات بیان ، ۱۳۶۳.
- ۴۳- کلینی ، محمد بن یعقوب ، اصول کافی ، مترجم مهدی ، آية اللهی ، ج ۲ ، ۳ ، چاپ سوم ، تهران ، انتشارات جهان آرا ، ۱۳۸۹ .
- ۴۴- مترجمان ، تفسیر هدایت ، ج ۱۳ ، چاپ اول ، مشهد ، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی ، ۱۳۷۷ .
- ۴۵- _____ ، ترجمه ی مجمع البیان فی تفسیر القرآن ، ج ۲۴ ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات فراهانی ، ۱۳۶۰.
- ۴۶- مجلسی ، محمد باقر ، بحار الأنوار ، مترجم ابو الحسن ، موسوی همدانی ، ج ۲ ، چاپ اول ، تهران ، کتابخانه ی مسجد ولی عصر ، ۱۳۶۴ .
- ۴۷- محدثی ، جواد ، بر کرانه ی شرح چهل حدیث امام خمینی رحمة الله علیه ، چاپ سوم ، قم ، مرکز نشر هاجر ، ۱۳۹۱ .
- ۴۸- _____ ، فرهنگ عاشورا ، چاپ هفدهم ، قم ، نشر معروف ، ۱۳۹۱ .
- ۴۹- محمدی ، حمید ، مفردات قرآن ، چاپ دوم ، قم ، مرکز نشر هاجر ، ۱۳۸۸ .
- ۵۰- محمدی ری شهری ، محمد ، فرهنگ نامه بصیرت ، مترجم حمیدرضا ، شیخی ، چاپ اول ، قم ، دارالحدیث ، ۱۳۸۸ .
- ۵۱- _____ ، میزان الحکمه ، مترجم حمید رضا ، شیخی ، ج ۱ ، ۴ ، ۷ ، ۹ ، چاپ هشتم ، قم ، دارالحدیث ، ۱۳۸۸ .
- ۵۲- مصطفوی ، حسن ، التحقيق ، ج ۱ ، تهران ، بنگاه ترجمه و نشر کتاب ، ۱۳۶۰ .

- ۵۳ - _____ ، ترجمه ی مصباح الشریعه ، چاپ اول ، تهران ، انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران ، ۱۳۶۰.
- ۵۴ - مطهری ، مرتضی ، بیست گفتار ، چاپ سی و یکم ، تهران ، انتشارات صدرا ، ۱۳۸۸.
- ۵۵ - _____ ، جاذبه و دافعه ی حضرت علی علیه السلام ، چاپ هفتاد و چهارم ، تهران ، انتشارات صدرا ، ۱۳۹۰.
- ۵۶ - معین ، محمد ، فرهنگ فارسی معین ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات معین ، ۱۳۸۱.
- ۵۷ - مکارم شیرازی ، ناصر ، تفسیر نمونه ، ج ۱ ، ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۸ ، چاپ اوّل ، تهران ، دارالکتب اسلامی ، ۱۳۷۴ .
- ۵۸ - _____ ، با همکاری جمعی از فضلا و دانشمندان ، پیام قرآن ، ج ۱ ، چاپ دهم ، تهران ، دارالکتب الاسلامیه ، ۱۳۸۸ .
- ۵۹ - مؤسسه ی فرهنگی هنری قدر ولایت ، بصیرت عامل پایداری در مسیر حق برگرفته از آثار امام خمینی رحمه الله ، بی جا ، نشر قدر ولایت ، ۱۳۸۸ .
- ۶۰ - _____ ، وظایف در شرایط فتنه در رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی ، چاپ ششم ، تهران ، نشر قدر ولایت ، ۱۳۹۰ .
- ۶۱ - مهدی زاده ، ستار ، جایگاه بصیرت در متون دینی ، چاپ اول ، قم ، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما ، ۱۳۹۱ .
- ۶۲ - نصرتی ، علی اصغر ، نظام سیاسی اسلام ، چاپ دوازدهم ، قم ، مرکز نشر هاجر ، ۱۳۹۲.
- ۶۳ - نظرزاده ، رضا ، دیوان کامل حافظ ، چاپ اوّل ، بی جا ، فجر ولایت ، ۱۳۸۴ .

منابع عربی

- ۱- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۲، چاپ سوّم، بیروت، دارالصادر، ۱۴۱۴.
- ۲- ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ۴، چاپ دوم، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۳.
- ۳- ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، چاپ دوم، قم، نشر جامعه مدرّسین، ۱۴۰۴.
- ۴- اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه فی معرفة الأئمة (ط- القدیمة)، ج ۱ و ۲، چاپ اول، تبریز، نشر بنی هاشمی، ۱۳۸۱.
- ۵- برقی، احمد بن محمد، المحاسن، ج ۱، چاپ دوم، قم، دار الکتب الإسلامیة، ۱۳۷۱.
- ۶- حرعاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱، ۶، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۲۷، چاپ اول، قم، مؤسسه ی آل البيت علیهم السلام، ۱۴۰۹.
- ۷- حسینی زبیدی، محمد مرتضی، تاج العروس من جواهر القاموس، ج ۶، چاپ اول، بیروت، دارالفکر، ۱۴۱۴.
- ۸- حلوانی، حسین بن محمد، نزّه الناظر و تنبیه الخاطر، چاپ اول، قم، مدرسه ی الامام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۴۰۸.
- ۹- حمیری، عبد الله بن جعفر، قرب الإسناد (ط- الحدیثه)، چاپ اول، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۱۳.
- ۱۰- دیلمی، حسن بن محمد، أعلام الدین، چاپ اول، قم، مؤسسه ی آل البيت علیهم السلام، ۱۴۰۸.
- ۱۱- _____، إرشاد القلوب إلى الصواب، ج ۱، چاپ اول، قم، نشر الشریف الرضی، ۱۴۱۲.
- ۱۲- شریف الرضی، محمد بن حسین، خصائص الأئمة علیهم السلام، چاپ اول، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۴۰۶.

- ۱۳- طبرسی ، احمد بن علی ، الإحتجاج على أهل اللجاج ، ج ۱ ، چاپ اول ، مشهد ، نشر مرتضوی ، ۱۴۰۳ .
- ۱۴- طبرسی ، علی بن حسن ، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار ، چاپ دوم ، نجف ، المكتبة الحیدریه ، ۱۳۸۵ .
- ۱۵- طریحی ، فخر الدین بن محمد ، مجمع البحرین ، ج ۳ ، چاپ سوم ، تهران ، نشر مرتضوی ، ۱۳۷۵ .
- ۱۶- طوسی ، محمد بن الحسن ، الأمالی ، چاپ اول ، قم ، دار الثقافه ، ۱۴۱۴ .
- ۱۷- فتال نیشابوری ، محمد بن احمد ، روضة الواعظین و بصیرة المتعظین (ط - القديمة) ، ج ۲ ، چاپ اول ، قم ، انتشارات رضی ، ۱۳۷۵ .
- ۱۸- فیض کاشانی ، محمد محسن ، الوافی ، ج ۳ ، ۴ ، ۸ ، چاپ اول ، اصفهان ، کتابخانه امام علی علیه السلام ، ۱۴۰۶ .
- ۱۹- قمی ، عباس ، سفینه البحار ، ج ۴ ، ۸ ، چاپ اول ، قم ، نشر اسوه ، ۱۴۱۴ .
- ۲۰- قمی ، علی بن ابراهیم ، تفسیر قمی ، ج ۱ ، چاپ سوم ، قم ، دارالکتاب ، ۱۴۰۴ .
- ۲۱- کراجکی ، محمد بن علی ، کنز الفوائد ، ج ۱ ، ۲ ، چاپ اول ، قم ، دارالذخائر ، ۱۴۱۰ .
- ۲۲- کلینی ، محمد بن یعقوب ، الکافی (ط - الإسلامیه) ، ج ۱ ، ۲ ، ۸ ، چاپ چهارم ، تهران ، دار الکتب الإسلامیه ، ۱۴۰۷ .
- ۲۳- لثی واسطی ، علی بن محمد ، عیون الحکم و المواعظ ، چاپ اول ، قم ، دارالحديث ، ۱۳۷۶ .
- ۲۴- مجلسی ، محمدتقی ، روضة المتقین فی شرح من لایحضره الفقیه ، ج ۱۳ ، چاپ دوم ، قم ، مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانپور ، ۱۴۰۶ .
- ۲۵- مجلسی ، محمد باقر ، بحار الأنوار ، ج ۲ ، ۵ ، ۱۰ ، ۱۶ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۶ ، ۲۸ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۴۰ ، ۵۳ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۶۷ ، ۶۸ ، ۷۰ ، ۷۴ ، ۷۵ ، ۸۶ ، ۸۹ ، ۹۲ ، ۹۵ ، ۹۷ ، ۹۹ ، چاپ دوم ، بیروت ، دار إحياء التراث العربی ، ۱۴۰۳ .

- ۲۶- نجفی خمینی ، محمدجواد ، تفسیر آسان ، ج ۵ ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات اسلامی ، ۱۳۹۸.
- ۲۷- نوری ، حسین بن محمد تقی ، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۱۳ ، چاپ اول ، قم ، مؤسسه ی آل البيت عليهم السلام ، ۱۴۰۸ .
- ۲۸- ورام بن أبی فراس ، مسعود بن عیسی ، تنبيه الخواطر و نزهة النواظر ، ج ۲ ، چاپ اول ، قم ، مکتبه الفقیه ، ۱۴۱۰ .
- ۲۹- هاشمی خویی ، حبیب الله ، منهاج البراعة ، ج ۳ ، چاپ چهارم ، تهران ، مکتبه الإسلامیه ، ۱۴۰۰.

مجلات و نشریات و پایان نامه

- ۱- براتیان ، حکیمه ، " مجله عقیدتی ، فرهنگی ، اجتماعی نامه ی جامعه " ، بی جا ، شماره ۱۰۰ ، ۱۳۹۱.
- ۲- شاکر ، ابوالقاسم ، " مجله انقلاب اسلامی و دفاع مقدس " ، بی جا ، نشر حصون ، شماره ۲۲ ، ۱۳۸۸ .
- ۳- مظفری ، آیت ، " مجله ی حکومت اسلامی " ، بی جا ، شماره ۵۵ ، ۱۳۸۹.
- ۴- معاونت پژوهش و معاونت پرورشی و تربیتی اداره کل آموزش و پرورش اصفهان ، " بصیرت از دیدگاه آیات و روایات " ، اصفهان ، ویژه نامه ی تبیان ، شماره ۲۷ ، بی تا .
- ۵- معاونت تربیت و آموزش عقیدتی سیاسی ، " فصلنامه شمیم معرفت " ، تهران ، سازمان بسیج مستضعفین ، شماره ۲۶ ، ۱۳۹۰ .
- ۶- نصیرزاده ، محمد جعفر ، " بررسی علم و بصیرت در قرآن " ، دانشکده ی حقوق ، الهیات و معارف اسلامی ، واحد تبریز ، پایان نامه ی کارشناسی ارشد ، ۱۳۹۰.